

מ-א

מי שהוציא והו

קמ מ-א

ותניא נמי הכי שמים שאין עומדין אין קונין שביתה: **נהרות המושכין** [שהמים אינם עומדים אלא נמשכין והולכין] **ומעיינות הנובעין** ואין המים עומדים, אינם קונים שביתה, ולפיכך **הרי הן כרגלי כל אדם** כלומר: כרגלי הממלא [תוספות וריטב"א], ואפילו היו להן בעלים אין המים שמילאו מהן כרגלי בעליהן, אלא כרגלי הממלא.

אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי יוחנן בן נורי שאדם ישן קונה שביתה, [אבל חפצי הפקר אינן קונין שביתה, וכפי שיתבאר בסמוך].

אמר שאל ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי: בפירוש שמיע לך מרבי יהושע בן לוי כן, או מכללא שמיע לך [ששמעת מרבי יהושע בן לוי דבר אחר, ולמדת מתוך דבריו דכרבי יוחנן בן נורי סבירא ליה?]

אמר ליה רבי יעקב בר אידי לרבי זירא: בפירוש שמיע לי.

ומפרשין לדברי רבי זירא ששאל אם מכללא שמיע ליה, דמשמע שאמר רבי יהושע בן לוי איזה דבר שניתן ללמוד ממנו שהלכה כרבי יוחנן בן נורי: **מאי הוא האי כללא** שיש ללמוד הימנו?

דאמר רבי יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב בכל עניניו, ואף תחומין מהלכות עירובין הן, וכיון שרבי יוחנן בן נורי מיקל לענין אדם ישן שיקנה שביתה ואין אומרים שיהא אסור לצאת מארבע אמותיו, הלכה כמותו.

ומקשינן: וכיון דאמרת דכפירוש אמר רבי יהושע בן לוי שהלכה כרבי יוחנן בן נורי

והשתא הדרין לפרושי תירוצו של רבי יצחק שאמר דהכא בעבים שנתקשרו מערב יום טוב, ותמהינן:

וליקנו המים שביתה בערב יום טוב **בעבים**, וכיון שיצאו חוץ לתחום העבים יהא אסור לטלטלן חוץ לארבע אמותיהן, ועל כרחק:

תיפשוט מינה דהך ברייתא, **דאין איסור תחומין למעלה מעשרה טפחים**, וממילא לא שייך שיקנו שביתה למעלה מעשרה טפחים, **דאי יש תחומין למעלה מעשרה טפחים**, ליקנו המים שביתה **בעבים**.

ודחינן: **לעולם אימא לך יש תחומין למעלה מעשרה טפחים**, אלא שהגשמים שהיו בעבים אין שייך שיקנו שם שביתה, ומשום **דמיא בעיבא מיבלע בליעי** [בלועין המים בתוך העבים], וכאילו אינם, ואין קונין שם שביתה מאתמול.

מ-א

ומקשינן עלה: דאם כן שהמים בלועין הם בעבים **כל שכן דהו להו נולד, ואסירי** [כגירסת רש"י] משום מוקצה לטלטלן אפילו תוך ארבע אמותיהן, והיכי קתני בברייתא שיש להן אלפים אמה לכל רוח?!

ולפיכך משנינן באופן אחר על הקושיא אמאי לא קנו המים שביתה בעבים: **אלא מיא בעבים מינד נידי** [שהעבים אינם עומדים במקום אחד אלא הולכים ממקום למקום, כן נראה לכאורה לפרש] וכיון שאין עומדים אינם קונים שביתה.

השתא דאתית להבי שאם אינם עומדים אינם קונים שביתה, דאוקינום [כלומר: הא דאקשינן לעיל "ליקנו שביתה באוקינום"] **נמי לא ליקשו לך, דמיא באוקינום נמי מינד נידי** ואינם קונים שם שביתה.

מ-א

מי שהוציא וזהו

מ-א

קסא

בדבר זה, אם כן תרתי למה לי, שאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב, ואמר נמי הלכה כרבי יוחנן בן נורי?

אמר רבי זירא: צריכי שתי מימרות אלו:

דאי אשמעינן רבי יהושע בן לוי רק דהלכה כרבי יוחנן בן נורי, הוה אמינא הלכה כמותו בין לקולא דהיינו באדם ישן שקולא הוא, ובין לחומרא, דהיינו בחפצי הפקר שלדעת רבי יוחנן בן נורי קונין הם שביתה ואסור להוציאן מתחומן, ולהכי קא משמע לן רבי יהושע בן לוי: הלכה כדברי המיקל בעירוב, ללמד, שאין הלכה כרבי יוחנן לגמרי, ורק אדם ישן קונה שביתה אף שאינו לדעת, ומשום דאמרינן הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה, אבל חפצי הפקר שאין שם דעת כלל לקנות שביתה, אין הלכה כרבי יוחנן בן נורי ואינן קונין שביתה, [נתבאר על פי לשון רש"י ולשון התוספות, ודברי הריטב"א. וראה עוד פירוש בריטב"א]⁴⁵.

ומפרשינן עוד: **ולימא רק הלכה כדברי המיקל בעירוב, והלכה כרבי יוחנן בן נורי — למה לי לרבי יהושע בן לוי למימר?**

איצטריך! סלקא דעתך אמינא, הני מילי — שהלכה כדברי המיקל בעירוב — כשהיקל היחיד במקום יחיד שנחלק עליו, והלכה כרבים המקילים במקום רבים שנחלקו עליהם, אבל יחיד המיקל במקום רבים, אימא לא, והלכה כדברי הרבים אף שמחמירין הן, להכי קא משמע לן הלכה כרבי יוחנן בן נורי להקל, אף שהרבים נחלקו עליו.

אמר תמה ליה רבא לאביי על שינויין: מכדי [והרי] עירובין [ובכללן תחומין] דרבנן הן, ואם כן מה לי יחיד במקום יחיד מה לי יחיד במקום רבים, ופשיטא דבכל גוונא הלכה כדברי המיקל, והדרא קושיא לדוכתיה למה לי לאשמועינן שהלכה כרבי יוחנן בן נורי?

אמר ליה רב פפא לרבא: וכי בדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים!?

והתנן:

רבי אליעזר [ב"ח] אומר: מה שגזרו חכמים שכל אשה שרואה דם תטמא טהרות שנגעה בהם מעת לעת קודם שתראה, מפני שאנו אומרים שמא נעקר הדם ממקומו קודם שיצא לחוץ, וכותלי בית הרחם הן שהעמידוהו, אין זה אלא באשה שהיא בחזקת רואה דם, אבל כל אשה שעברו עליה שלש עונות [עונה: זמן הרגיל לפריסת נדה והוא משלשים יום לשלשים יום] שלא ראתה בהם, אם ראתה אחר כך דייה שעתה שראתה בו לטמא טהרות, ואינה מטמאה טהרות מעת לעת.

ותניא עלה: מעשה ועשה רבי כרבי אליעזר!

לאחר שנזכר [קא סלקא דעתין: נזכר שאין הלכה כרבי אליעזר], אמר רבי: כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק [שהיו שני בצורת, ואיכא הפסד טהרות].

ונחזי אנן: מאי לאחר שנזכר?

⁴⁵ דלהכי אמר "הלכה כדברי המיקל בעירוב"

⁴⁵ כתבו התוספות: שהיתה הגמרא יכולה לומר

טו-ב

מי שהוציא וזהו

קסב טו-א

שמועה רחוקה אינה נזהגת אבילות אלא יום אחר.

ואי זו היא קרובה ואיזו היא רחוקה?

אם שמעה בתוך שלשים למיתת המת, הרי זו שמועה קרובה; אבל אם שמעה לאחר שלשים הרי זו שמועה רחוקה.

דברי רבי עקיבא.

וחכמים אומרים: אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה, נזהגת שבעה ושלשים.

ואמר עלה רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מקום שלא מהלכות אבילות [תוספות] שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין אף שאינו אלא מדרבנן הלכה כדברי המחמירין המרובים, חוץ מזו כלומר: חוץ מהלכות אבילות [תוספות] שאף על פי שרבי עקיבא — שהוא יחיד — הוא זה שמיקל ורבים — שהם הרבים — מחמירין, אפילו הכי הלכה כדברי רבי עקיבא כיון שהוא המיקל. ומפרשין טעמא: משום דכבר לה רבי יוחנן כשמואל, דאמר שמואל: הלכה כדברי המיקל באבל.

הרי חזינן, דבאבילות הוא דאקילו בה רבנן לסמוך על יחיד המיקל, אבל בעלמא אפילו כדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים, ובמקום שהמחמירין הם רבים עושין כמותם.

רב פפא אמר, משני על שהקשינו למה ליה טו-ב לרבי יהושע בן לוי לומר הלכה כרבי יוחנן בן נורי, אחר שכבר אמר הלכה כדברי המיקל בעירוב:

איצטריך, שאם לא כן, סלקא דעתך אמינא,

אילימא לאחר שזכר שנאמר בהדיא על הך פלוגתא דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן?

הא לא אפשר, דאם כן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה.

אלא על כרחך הטעם שלא חזר בו ואף שזכר, הוא משום דבאמת לא איתמר הלכתא לא כרבי אליעזר ולא כרבנן, ולאחר שזכר שאמרו בברייתא, היינו שזכר דלאו יחיד פליג עליה דרבי אליעזר אלא רבים פליגי עליה, וממילא צריך לעשות כמו הרבים, וכיון שמתעם זה הוא, שפיר אמר: כרי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק.

הרי מוכרח, שאף שכל עיקר גזירת טומאת טהרות מעת לעת אינה אלא מדרבנן, מכל מקום אם לא שהיה שעת הדחק צריך לעשות כמו הרבים.

ואם כן שפיר אמרינן: דאי לאו דאמר רבי יהושע בן לוי בפירוש, הלכה כרבי יוחנן בן נורי, הוה אמינא כיון דרבים פליגי עליה יש להחמיר כדברי הרבים.

אמר מתמה ליה רב משרשיא נמי לרבא; ואמרי לה, רב נחמן בר יצחק הוא שהיה מתמה לרבא דלא שאני ליה בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים:

והתניא:

שמועה ששמע אדם על קרובו שמת והיא קרובה [כדמפרש ואזיל], נזהגת שבעה ושלשים, כלומר: צריך לנהוג השומע שבעת ימי אבילות ושלשים ימי אבילות.

טו-ב

מי שהוציא וזהו

קסב טו-א

שמועה רחוקה אינה נוהגת אבילות אלא יום אחד.

ואי זו היא קרובה ואיזו היא רחוקה?

אם שמעה בתוך שלשים למיתת המת, הרי זו שמועה קרובה; אבל אם שמעה לאחר שלשים הרי זו שמועה רחוקה.

דברי רבי עקיבא.

וחכמים אומרים: אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה, נוהגת שבעה ושלשים.

ואמר עלה רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מקום שלא מהלכות אבילות [תוספות] שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין אף שאינו אלא מדרבנן הלכה כדברי המחמירין המרובים, חוץ מזו כלומר: חוץ מהלכות אבילות [תוספות] שאף על פי שרבי עקיבא — שהוא יחיד — הוא זה שמיקל ורבים — שהם הרבים — מחמירין, אפילו הכי הלכה כדברי רבי עקיבא כיון שהוא המיקל. ומפרשין טעמא: משום דכבר לה רבי יוחנן כשמואל, דאמר שמואל: הלכה כדברי המיקל באבל.

הרי חזינן, דבאבילות הוא דאקילו בה רבנן לסמוך על יחיד המיקל, אבל בעלמא אפילו כדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים, ובמקום שהמחמירין הם רבים עושין כמותם.

רב פפא אמר, משני על שהקשינו למה ליה טו-ב לרבי יהושע בן לוי לומר הלכה כרבי יוחנן בן נורי, אחר שכבר אמר הלכה כדברי המיקל בעירוב:

איצטריך, שאם לא כן, סלקא דעתך אמינא,

אילימא לאחר שנזכר שנאמר בהדיא על הך פלוגתא דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן?

הא לא אפשר, דאם כן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה.

אלא על כרחך הטעם שלא חזר בו ואף שנזכר, הוא משום דבאמת לא איתמר הלכתא לא כרבי אליעזר ולא כרבנן, ולאחר שנזכר שאמרו בברייתא, היינו שנזכר דלאו יחיד פליג עליה דרבי אליעזר אלא רבים פליגי עליה, וממילא צריך לעשות כמו הרבים, וכיון שמתעם זה הוא, שפיר אמר: כרי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק.

הרי מוכרח, שאף שכל עיקר גזירת טומאת טהרות מעת לעת אינה אלא מדרבנן, מכל מקום אם לא שהיה שעת הדחק צריך לעשות כמו הרבים.

ואם כן שפיר אמרינן: דאי לאו דאמר רבי יהושע בן לוי בפירוש, הלכה כרבי יוחנן בן נורי, הוה אמינא כיון דרבים פליגי עליה יש להחמיר כדברי הרבים.

אמר מתמה ליה רב משרשיא נמי לרבא; ואמרי לה, רב נחמן בר יצחק הוא שהיה מתמה לרבא דלא שאני ליה בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים:

והתניא:

שמועה ששמע אדם על קרובו שמת והיא קרובה [כדמפרש ואזיל], נוהגת שבעה ושלשים, כלומר: צריך לנהוג השומע שבעת ימי אבילות ושלשים ימי אבילות.

מ-ב

מי שהוציא אהו

מ-ב

קפג

הני מילי בעירובי חצירות הלכה כדברי המיקל, אבל בעירובי תחומין — שבו נחלקו רבי יוחנן בן נורי ורבנן — אימא לא, להכי צריכא ליה למימר, דאף בעירובי תחומין הלכה כדברי המיקל.

ומפרשין לה: ומנא תימרא דשני לן בין עירובי חצירות לעירובי תחומין להקל בזה יותר מבוזה?

דתנן: אמר רבי יהודה:

במה דברים אמורים שאין מערבין לאדם שלא מדעתו, בעירובי תחומין כיון שמפסיד על ידי העירוב — שהושם לו לצד מזרח של העיר — אלפיים אמה שהיו לו לצד מערב של העיר, ואפילו גילה בדעתו שהיה רוצה שיהיה לו עירוב לצד מזרח ולהפסיד אלפים אמה לצד מערב, אפילו הכי אין מערבין לו שלא מדעתו, כיון שיש שם קצת חוב שמפסיד אלפים אמה [תוספות וריטב"א].

אבל בעירובי חצירות שאינו מפסיד כלום במה שעירבו עליו, אף על פי שיש שם קצת חוב שעירבו בפת שלו שלא מדעתו, אפילו הכי מערבין בין לדעת ובין שלא לדעת, ומשום שזכין לאדם שלא בפניו ואין הבין לאדם אלא בפניו. [נתבאר על פי התוספות והריטב"א, וראה מה שתמה על פירושה ב"גאון יעקב"].

הרי חזינן, שאפילו במקום שיש שם קצת חוב מקילין יותר בעירובי חצירות מבעירובי תחומין, וכיון שכן הוה אמינא דהוה הדין דלא אמרינן הלכה כדברי המיקל אלא בעירובי חצירות, קא משמע לן.

רב אשי אמר משני:

איצטריך לומר הלכה כרבי יוחנן בן נורי אף דכבר אשמועינן דהלכה כדברי המיקל בעירוב.

שאם לא כן, סלקא דעתך אמינא, הני מילי דקיימא לן כהמיקל בעירוב בשוירי עירוב, שהניח עירוב חצירות במקום המשתמר עבור כמה שבתות ונתמעט העירוב לאחר זמן משיעור שתי סעודות הנצרכים לעירוב חצרות, [וכדמייתי הגמרא בסמוך שהקיל רבי יוסי בזה שאפילו אם לא נשאר אלא כל שהוא שפיר דמי].

אבל בתחילת עירוב כגון מחלוקת רבי יוחנן בן נורי ורבנן, אימא לא קיימא לן כהמיקל, קא משמע לן. [רש"י].

ראה ב"תורת חיים" שתמה הרבה על פירוש זה, ופירש דברי הגמרא באופן אחר.

ומנא תימרא דשני לן בין שוירי עירוב לתחילת עירוב?

דתנן: אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים שצריך שיעור שתי סעודות בעירובי חצירות בתחילת עירוב, אבל בשוירי עירוב אפילו לא נשאר אלא כל שהוא, והטעם: מפני שמעיקר הדין לא היו מצריכים חז"ל שיעור שתי סעודות בעירובי חצירות אפילו בתחילה, ולא אמרו לערב חצירות בשתי סעודות אלא כדי שלא לשכח תורת עירוב תחומין — דבעי שתי סעודות — מן התינוקות. [נתבאר על פי פירוש רש"י כאן

מ-ב

מי שהוציא והו

קמ"ב

ורבי זריקא אם "הלכה" אמרו, או "מטין" או "נראין", כך נחלקו אף בדברי רבי יעקב בר אידי, שאף הוא אמר באותו לשון שאמרו הם [כן פירש רש"י, ראה גאון יעקב ד"ה כרבי יוסי].

[אבל הרבה ראשונים פירשו: שדברי רבי יוחנן שבסמוך אותם הוא שאמר רבי יעקב בר אידי משמו, כמובא בגאון יעקב שם].

אמר רבי יוחנן:

א. **רבי מאיר ורבי יהודה שנחלקו, הלכה כרבי יהודה.**

ב. **רבי יהודה ורבי יוסי שנחלקו, הלכה כרבי יוסי.**

ג. **ואין צריך לומר, רבי מאיר ורבי יוסי שנחלקו הלכה כרבי יוסי, כי, השתא במקום רבי יהודה [כלומר: כשעליו הוא שנחלק רבי מאיר] ליתא לדברי רבי מאיר אלא הלכה כרבי יהודה, במקום רבי יוסי — שאף דברי רבי יהודה ליתא במקומו — וכי מיבעיא לן למימר דליתא לדברי רבי מאיר, אלא הלכה כרבי יוסי.**

אמר רב אסי:

כיון שאמר רבי יוחנן: רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, אף אני לומר מזה

שרבי יוסי ורבי שמעון, הלכה כרבי יוסי.

דהרי אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן כלל נוסף: רבי יהודה ורבי שמעון שנחלקו, הלכה כרבי יהודה.

— שלא כדבריו בדף פ: — וכן הסכימו התוספות, וכפי שפירש דבריהם המהרש"א.

רבי יעקב ורבי זריקא אמרו:

א. **הלכה בכל מקום כרבי יעקב דוקא מחבירו היחיד שנחלק עליו, אבל כשנחלקו עליו חביריו הרבים, לא.**

ב. **והלכה כרבי יוסי אפילו מחביריו הרבים שנחלקו עליו.**

ג. **והלכה כרבי דוקא מחבירו ולא מחביריו.**

ומפרשין: **למאי הלכתא** נאמרו כללים אלו, כלומר: האם אפשר מחמת כללים אלו להורות הלכה למעשה, "או דילמא, מסברא בעלמא קאמרי כן אבל לא סמכינן עליה למילף הלכתא מכללא" [רש"י]?

רבי אסי אמר: הלכה ממש היא ועושין מעשה על פי זה, ואף דורשין כן ברבים [תוספות משמיה דרש"י].

ורבי חייא בר אבא אמר: מטין כן את ההוראה, כלומר: הבא לפנינו לשאול מורין לו לעשות כדבריהם, אך אין דורשין כן ברבים.

ורבי יוסי כרבי חנינא אמר: נראין, אף הבא לפנינו לשאול אין מורין לו על פי הני כללי, אלא שאם כבר נעשה מעשה כדבריהם, לא מהדרינן עובדא.

כלשון הזה שאמרו רבי יעקב ורבי זריקא את כללי ההלכה, **אמר נמי רבי יעקב בר אידי;** וכשם שנחלקו האמוראים בדברי רבי יעקב

ורבנן. אלא דניחא ליה למימר דאפילו לענין זה גופה נמי איצטריך.

ללמד שבכל מקומות הלכה כדברי המיקל בעירוב, ולא רק בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי

מ-ב

מי שהוציא וזהו

מ-ב קסה

וכיון שכן, אלמד: **השתא במקום רבי יהודה ליתא לדברי רבי שמעון** אלא הלכה כרבי יהודה, **במקום רבי יוסי** — שאף דברי רבי יהודה ליתא במקומו, כדאמר רבי יוחנן לעיל — **וכי מיבעיא לן למימר דליתא לדברי רבי שמעון** אלא הלכה כרבי יוסי⁴⁶.

איבעיא להו: היכא שנחלקו רבי מאיר ורבי שמעון, מאי הלכתא?

ומסקינן: **תיקו!**

אמר רב משרשיא: ליתנהו להני כללי דכללינהו לעיל, דבכל מקום דפליגי פלוני ופלוני הלכה כפלוני, אלא כל מקום נידון לפי איך שמסתבר לפסוק בו.

ומפרשינן: **מנא ליה לרב משרשיא הא?**

אילימא מהא:

דתנן במשנתנו גבי שלושה אנשים שקנו שביבת ארבע אמות זה בצד זה, והיה האמצעי מובלע ביניהן, מקצת אמותיו מובלעות בשל זה ומקצת אמותיו מובלעות בשל חברו, דקיימא לן במשנה שם, הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונין אסורין זה עם זה:

רבי שמעון אומר: למה הדבר דומה, לשלש הצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות כל אחת בפתח נוסף לרשות הרבים, ואתה למד מכאן: שאם עירבו שתיים החיצונות עירובי צירות עם האמצעית ולא עירבו החיצונות זו עם זו, היא [האמצעית] מותרת עמהן והן

מותרות עמה, ושתיים החיצונות אסורות זו עם זו, כשם שאנו אומרים לגבי שביתת ארבע אמות.

ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כרבי שמעון בשלש חצירות ולא כחכמים שנחלקו עליו.

ומכאן אתה למד דליתנהו להנך כללי: שהרי **מאן פליג עליה דרבי שמעון? רבי יהודה**, שהוא הוי סתם בר פלוגתיה דרבי שמעון [רש"י בלישנא קמא, וראה עוד שם]!

ואם כן תיקשי: **הא אמרת רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה ואיך פסקינן הכא כרבי שמעון?!**

אלא לאו שמע מינה ליתנהו להני כללי!

הא ליכא למימר:

שהרי, **ומאי קושיא** איכא מהכא על כללים אלו עד שנלמוד מכאן שליתנהו להני כללי?! **דילמא היכא דאיתמר הלכה בפירוש איתמר, והיכא דלא איתמר כמי לפסוק לא איתמר, ואז פסקינן לפי הני כללי!**

אלא [שמא נאמר] דהא דאמר רב משרשיא דליתנהו להני כללי, הוא מהא:

דתנן [בפרק הבא]:

א. עיר שהיו בה ששים ריבוא [שש מאות אלף] איש [עיר של רבים] מתחילה, אין

היכא דפליג רבי יוסי על רבי מאיר או רבי יהודה או רבי שמעון הלכה כמותו, כן מבואר בתוספות.

⁴⁶ רבי יוחנן פליג על רבי יעקב ורבי זריקא שאמרו דכל היכא דפליג רבי יוסי הלכה כמותו ואפילו במקום רבים, ורבי יוחנן סובר, דדוקא

מ-א

מי שהוציא וזהו

מ-א קסו

ועל כרחק דליתנהו להנך כללי.

אף זה ליכא למימר: שהרי, ומאי קושיא, דילמא הכא נמי, היכא דאיתמר בהדיא הלכה כרבי שמעון, איתמר, והכי הלכה אפילו במקום רבי יהודה. אך היכא דלא איתמר, לא איתמר, ופסקינן לפי הני כללי.

אלא [שמא תאמר], דליתנהו להני כללי מהא:

דתנן:

א. חצר שפתוחין לה בתים רבים, אסור להוציא מן הבית המיוחד לאחד מבני החצר לחצר המשותפת, עד שיערבו כל בני החצר זה עם זה; ואם היה אחד מבני החצר נכרי, אף הוא אוסר עליהם — בתנאים מסוימים — מלהוציא מרשותם המיוחדת לחצר המשותפת, אלא אם כן ביטל להם את רשותו שבחצר.

ב. אף המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת, אחד נכרי ואחד ישראל, אוסר לבני החצרות להוציא מבתיהם, אלא אם כן עירב עמהם הישראל קודם שהלך וביטל הנכרי להם את רשותו.

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

כיון שאינו בעיר אינו אוסר על בני החצרות.

רבי יוסי אומר:

נכרי שעזב את ביתו והלך לעיר אחרת

מערבין את כל העיר בעירובי חצירות ושתופי מבואות להתיר לטלטל בכולה [ואף שאין בה רשות הרבים, שאין רחובותיה רחבין שש עשרה אמה; ויתבאר טעם דין זה במקומו].

ב. עיר של יחיד שלא היו בה שישים ריבוא, ונעשית [כלומר: אף שנעשית] לאחר זמן עיר של רבים, שבנו שם בתים ושווקים ויש בה כעת שישים ריבוא, מערבין את כולה ככתחילה, [ויתבאר טעם דין זה במקומו; ובלבד שלא יהא שם רשות הרבים גמורה הרחבה שש עשרה אמה].

ג. עיר שהיתה מתחילה של רבים ונעשית לאחר מכן עיר של יחיד, אמרו חכמים שדינה כעיר של רבים, מפני שחששו שמא תחזור להיות עיר של רבים, ולפיכך: אין מערבים את כולה, אלא אם כן עושה לה היכר, שמשיר מהעיר חוצה לה [לשטח המעורב] כמספר דיוריה של העיר "חדשה" שביהודה [כך שם העיר] שיש בה חמשים דיורין.

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

מ-א דיו שישיר ולא יערב שלש חצירות של שני בתים.

ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כרבי שמעון!

ומכאן אתה למד דליתנהו להנך כללי: שהרי מאן פליג עליה דרבי שמעון? רבי יהודה! והא אמרת דהיכא דפליגי רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה!?

מ-א

מי שהוציא וזהו

מ-א קסו

ועל כרחק דליתנהו להנך כללי.

אף זה ליכא למימר: שהרי, ומאי קושיא, דילמא הכא נמי, היכא דאיתמר בהדיא הלכה כרבי שמעון, איתמר, והכי הלכה אפילו במקום רבי יהודה. אך היכא דלא איתמר, לא איתמר, ופסקינן לפי הני כללי.

אלא [שמא תאמר], דליתנהו להני כללי מהא:

דתנן:

א. חצר שפתוחין לה בתים רבים, אסור להוציא מן הבית המיוחד לאחד מבני החצר לחצר המשותפת, עד שיערבו כל בני החצר זה עם זה; ואם היה אחד מבני החצר נכרי, אף הוא אוסר עליהם — בתנאים מסוימים — מלהוציא מרשותם המיוחדת לחצר המשותפת, אלא אם כן ביטל להם את רשותו שבחצר.

ב. אף המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת, אחד נכרי ואחד ישראל, אוסר לבני החצרות להוציא מבתיהם, אלא אם כן עירב עמהם הישראל קודם שהלך וביטל הנכרי להם את רשותו.

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

כיון שאינו בעיר אינו אוסר על בני החצרות.

רבי יוסי אומר:

נכרי שעזב את ביתו והלך לעיר אחרת

מערבין את כל העיר בעירובי חצירות ושתופי מבואות להתיר לטלטל בכולה [ואף שאין בה רשות הרבים, שאין רחובותיה רחבין שש עשרה אמה; ויתבאר טעם דין זה במקומו].

ב. עיר של יחיד שלא היו בה שישים ריבוא, ונעשית [כלומר: אף שנעשית] לאחר זמן עיר של רבים, שבנו שם בתים ושווקים ויש בה כעת שישים ריבוא, מערבין את כולה ככתחילה, ויתבאר טעם דין זה במקומו; ובלבד שלא יהא שם רשות הרבים גמורה הרחבה שש עשרה אמה].

ג. עיר שהיתה מתחילה של רבים ונעשית לאחר מכן עיר של יחיד, אמרו חכמים שדינה כעיר של רבים, מפני שחששו שמא תחזור להיות עיר של רבים, ולפיכך: אין מערבים את כולה, אלא אם כן עושה לה היכר, שמשיר מהעיר חוצה לה [לשטח המעורב] כמספר דיוריה של העיר "חדשה" שביהודה [כך שם העיר] שיש בה חמשים דיורין.

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

מ-א דיו שישיר ולא יערב שלש חצירות של שני בתים.

ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כרבי שמעון!

ומכאן אתה למד דליתנהו להנך כללי: שהרי מאן פליג עליה דרבי שמעון? רבי יהודה! והא אמרת דהיכא דפליגי רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה?!

מ-א

מי שהוציא אורו

מ-א

קסז

אוסר, שהרי יכול לבא באמצע השבת ואין מסיח ביתו מן הלב, ולכך הווה כדירה שיש לה בעלים.

אך **ישראל** שהלך לשבות בעיר אחרת **אינו אוסר מפני** שהסיח ביתו מן הלב **שאינו דרך ישראל לבא** חזרה לביתו **בשבת**, ולכן חשיב כדירה בלא בעלים שאינה אוסרת.

רבי שמעון אומר:

אחד נכרי ואחד ישראל אינו אוסר, וכרבי יהודה.

ולא עוד, אלא **אפילו הניח את ביתו** בערב שבת **והלך לשבות אצל בתו** שהיא **באותה העיר**, אינו אוסר על בני החצר, **שכבר הסיח דעתו** מלחזור בשבת, והווה כדירה בלא בעלים, ודלא כרבי יהודה דאמר, שאם לא יצא לעיר אחרת הרי זה אוסר.

ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כרבי שמעון.

ומכאן אתה למד דליתנהו להנך כללי, שהרי **מאן תנא דפליג עליה דרבי שמעון**, רבי יהודה; **והא אמרת, רבי יהודה ורבי שמעון שנחלקו, הלכה כרבי יהודה?** אלא על כרחך, ליתנהו להני כללי! ⁴⁷

אף זו ליכא למימר:

שהרי, **ומאי קושיא?**

דילמא הכא נמי, היכא דאיתמר בפירוש כמי ההלכה איתמר, והיכא דלא איתמר כמי לפסוק לא איתמר, ופסקינן לפי הני כללי!

אלא [שמא תאמר] דליתנהו להני כללי **מהא:**

דתנן [בהמשך הפרק], גבי מי שהיה מהלך בדרך לביתו וחשכה עליו שבת, ששנינו שם, שאם היה מכיר אילן או גדר — בין המקום שעומד בו לביתו — הרי זה אומר "שביתתי תחתיו" של אותו אילן או גדר, ואם אינו מכיר, אומר "שביתתי במקומי", ומועיל לו לקנות שביתה אף על פי שלא הניח פת:

וזוהו [הדין האמור לעיל] **שאמרו: עני שאין לו פת, או מי שבא בדרך ואין עמו פת שכעני הוא, מערב ברגליו** [בלא פת].

ומיהו, נחלקו בדין זה רבי מאיר ורבי יהודה:

רבי מאיר אומר: אנו אין לנו שיוכל לערב ברגליו **אלא עני** כלומר: מי שהוא בא בדרך ואין עמו פת, אבל מי שיש לו פת, אין יכול לערב אלא בפת.

רבי יהודה אומר: אחד עני ואחד עשיר מערבין אף שאין עמהם פת, ולא אמרו חכמים שמערבים בפת, אלא כדי להקל על העשיר שלא יצא ויטרח ויערב ברגליו, [ובסוגיא שם מתבאר ביתר ביאור מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה].

ומתני לה רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב [בפני רב] את המשנה האמורה ובכללה דברי רבי יהודה שאומר: **"אחד עני ואחד עשיר"**, ואמר ליה **רב לרב חייא בר אשי: סיים בה** [המשך ואמור לו לבני נמי: הלכה כרבי יהודה!]

⁴⁷ להני כללי, גם מהא דפסקינן הלכה כרבי שמעון

⁴⁷ ביאר רש"י: שהיה יכול להוכיח דליתנהו

מ-א

מי שהוציא וזהו

מ-א קסח

שהביא רש"י כאן, וראה בגמרא יבמות בסוגיא שם], ולפיכך:

היבמה לא תחלוץ [אסורה היא לחלוץ] מיד לאחר מיתת בעלה, דחיישינן שמא מעוברת היא בולד שאינו של קיימא וזוקקה היא ליבום, וחליצתה שחלצה עכשיו אינה מתרת שהרי חליצת מעוברת אינה חליצה, ותבוא לינשא על סמך חליצה זו [רש"י כאן ובסוגיא ביבמות, וראה בסוגיא שם]⁴⁸.

ולא תתיבם מיד, שמא מעוברת היא בולד של קיימא ונמצא בא על אשת אחיו שיש לו בנים שהיא בכרת, שהרי המעוברת אינה זקוקה ליבום.

אלא עד שיהו לה מיום שמת בעלה שלשה חודשים שכיון שלא הוכר עוברת אינה מעוברת ותחלוץ או תתיבם.

וכן שאר כל הנשים שמתו בעליהם:

לא ינשא מיד, דשמא מעוברת היא, ולכשתלד לא נדע אם הוא בן של הראשון וילדתו לאחר תשעה חודשים, או של השני הוא וילדתו לאחר שבעה חדשים; ויש לחוש שמא תלד בן נוסף מבעלה השני וינשא וימות, וייבמה הראשון שאינו אלא ספק אם אחיו הוא אף מן האב, ויעבור על איסור

והלוא תיקשי: תרתי למה לי?! והא אמרת שבכל מקום שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, ולמה ליה לרב לאשמועינן הכא דהלכה כרבי יהודה, אלא על כרחך, משום דליתנהו להני כללי.

אף זו ליכא למימר: שהרי, ומאי קושיא, דילמא דווקא רב הוא דלית ליה להני כללי, ולפיכך הוצרך לאשמועינן דהכא הלכתא כרבי יהודה, אך כולי עלמא סברי כהני כללי.

אלא [שמא תאמר], שמה שאמר רב מרשיא דליתנהו להני כללי, הוא מהא:

שמצאנו שרבי יוחנן גופיה — שאמר כללים אלו — לא סבירא להו להנהו כללי [ריטב"א, וכן משמע ברש"י לקמן] גבי הא דתנן:

א. יבמה מעוברת מבעלה שילדה לבסוף ולד של קיימא, הרי היא משעת עיבורה כאשת אח שיש לו בנים שאינה זקוקה ליבום, ואם בא עליה אחי בעלה הרי הוא בכרת.

ב. יבמה מעוברת שלא היה הולד של קיימא והפילתו, הרי היא זקוקה ליבום משעה שמת בעלה; ומכל מקום אם חלצה כשהיתה מעוברת אין חליצתה חליצה, [על פי מה

שאינה מעוברת כלל, שלא תזקק לחליצה כשיתברר שאינה מעוברת; והטעם: שמא הולד של קיימא הוא, והיא תנשא לכהן [ואף שהחלוצה אסורה היא לכהן, הרי איגלאי מילתא שלא היתה זקוקה לחליצה], וכיון שחלצה, יהא זקוק בית הדין להכריז שמעוברת היתה בולד של קיימא כדי להתירה לינשא לכהונה, כדי שלא יאמרו — אלו שאינם יודעים שהיתה מעוברת

שפילו באותה עיר אינו אוסר כנגד דעתו של רבי יוסי שהצריך שיהא מחוץ לעיר, אלא דחדא מינייהו נקט.

48. והביא רש"י מגמרא יבמות [וראה בסוגיא שם]: שאסורה היא לחלוץ בתוך שלשה אף אם דעתם שיחלוץ לה חליצה נוספת אם תפיל לבסוף, ואין חולצת עכשיו אלא על צד הספק

מ-א

מי שהוציא אורו

מ-א קסט

אשת אח מאמו, [שאיך מצות יבום אלא באשת אח מן האב].

ואף לא יתארסו גזירה שמא ינשאו.

אלא עד שיהו להן שלושה חדשים שעברו ממיתת בעליהן, שכיון שלא הוכר עוברה ליכא למיחש מידי.

ואסורות לינשא בתוך זמן זה:

אחד שהתאלמנו בעודן ארוסות והם עדיין בתולות, ואף שאין בזה חשש שהוא בן הראשון — שהרי לא נבעלה — גזרו חכמים אטו נשואות.

ואחד שהתאלמנו לאחר הנישואין והן בעולות.

אחד אלמנות ואחד גרושות.

אחד ארוסות ואחד נשואות, [מבאר הגמרא ביבמות, שהוא פירוש לרישא, אחד בתולות היינו ארוסות ואחד בעולות היינו נשואות].

רבי יהודה אומר:

נשואות לראשון יתארסו לשני אפילו מיד

כיון שאין לחוש שתלד מן השני, ולא גזרו אירוסין אטו נישואין.

ומטעם זה עצמו, נשים שאינן אלא ארוסות לראשון ונתאלמנו ינשאו לשני, שהרי לא נבעלה מהראשון, והולד לא יהא בספק.

חזן מארוסה שביהודה שלא תיארס, מפני שלבו של הארוס גם בה רגיל בה ומכירה ומתמצית לון, כי נהגו שם ליחד את החתן וכלה אף קודם נישואין וחיישינן שמא יבוא עליה⁴⁹.

רבי יוסי אומר:⁵⁰

כל הנשים הנשואות יתארסו, וכל הארוסות ינשאו וכדעת רבי יהודה, כיון שאין לחוש, ולא גזרינן אירוסין אטו נישואין.

אמנם בדבר זה חלוק רבי יוסי על רבי יהודה: דאילו לדעת רבי יהודה אין חילוק בין אלמנה לגרושה ומותרת אף האלמנה ליארס בתוך ימי אבלה, ורבי יוסי סובר: חזן מן האלמנה שאסורה אף ליארס מיד עד שיעברו שלשים ימי אבלותה, מפני האיבול על בעלה.

ואמרינן: הוה עובדא, ורבי אלעזר [מסורת הש"ס] לא על לבי מדרשא, אשכחיה רבי

לחוש שמא בא עליה הארוס.

50. דברי רבי יוסי והמשך דברי הגמרא מתבארים כאן על פי דברי רש"י ביבמות מא. ומב: שלא על פי דבריו כאן שהם צריכין תלמוד הרבה, וראה תוספות יבמות שם שתמהו על פירושו כאן.

בולד של קיימא — שהחלוצה כשרה לכהן, ואין ראוי להצריכה הכרזה, דחיישינן שמא ישמעו שחלצה ולא ישמעו את הכרזת בית הדין.

49. נתבאר על פי לשון רש"י ביבמות מא., ד"חזן מארוסה שביהודה" בא לומר שביהודה לא יתארסו; ומיהו לכאורה לאו דוקא, והוא הדין שהארוסות שביהודה לא ינשאו, שיש

מ-א

מי שהוציאנהו

קע מ-א

והתניא [כמו: שהרי הכי תניא]:

הרי שהיתה רדופה [תדירה] לעזוב את בעלה ולילך לבית אביה בעיר אחרת לדור שם ובודאי לא שמשה עם בעלה, או שהיתה לה כעם עם בעלה ולא שמשה, או שהיה בעלה זקן ואינו ראוי להוליד, או שהיה הוא חולה ואינו יכול לשמש, או שהיתה היא חולה [שקשה לה טורח התשמיש] ובכל אלו ודאי אינה מעוברת, או שהיתה עקרה [מחמת מזל, שכבר נישאת לשלשה בני אדם ולא ילדה להן והוחזקה עקרה] או שהיתה זקנה או קטנה או איילונית [שכך נולדה ממעי אמה ויש לה סימני איילוניות] וכל אלו אינן יכולות ללדת, או שאינה ראויה לילד מחמת ששתתה סם, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין קודם שמת ולכך לא שמשה עמו. או המפלת לאחר מיתת בעלה עובר שנתעברה ממנו.

כל הני, אף על גב דליכא למיחש שמא מעוברות הן, מכל מקום אם מתו בעליהם או נתגרשו כולן צריכין להמתין שלושה חדשים.

דברי רבי מאיר, שגוזר אטו נשים שיש בהם ספק שמא מעוברות.

רבי יוסי מתיר לנשים אלו ליארם ולהנשא מיד ואינו גוזר אטו שאר נשים.

הרי מוכח מבריייתא זו, דרבי מאיר גזר שלא

אלעזר לרבי אפי דהוה קאים [שהיה עומד], אמר ליה רבי אלעזר לרבי אפי: מאי אמור היום כבי מדרשא? אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי דלא גזרינן ארוסין אטו נשואין⁵¹.

ועוד אמרינן [גירסת רש"י] לתמוה על דברי רבי יוחנן [ומתוך מה שביארו דבריו תבאר ההוכחה דליתנהו להני כללי]:

הרי משמע מדפסק רבי יוחנן כרבי יוסי, מכלל דמה ששינונו במשנה דלעיל [בדברי החולק על רבי יוסי] בסתם "וכן כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו" אחת ארוסות ואחת נשואות", אינה סתם משנה, אלא יחידאה הוא דפליג עליה דרבי יוסי, דאי סתם משנה היא, הא סבירא ליה לרבי יוחנן גופיה "הלכה כסתם משנה", והאיך פסק כרבי יוסי [ריטב"א כאן].

[אבל ברש"י ביבמות משמע דכוונת הגמרא שיחיד ולא רבים נחלקו עליו, דאם רבים הם החולקים היה לו לפסוק כרבים].

והרי בסתם היא שנויה, והיה לו לפסוק כן?!

ואמרינן עלה: אין! אכן יחידאה הוא דפליג עליה, דחזינן לרבי מאיר דפליג עליה, וסבר, דאפילו במקום שאין לחוש שמא מעוברת היא נמי אסורה ושלא כדברי רבי יוסי, כלומר: דאם כן הוה לה "סתם ואחר כך מחלוקת" ואין הלכה כסתם, [ריטב"א כאן]⁵².

52. לפי שיטת רש"י הנ"ל, יש לתמוה כמו שתמה בגאון יעקב, דמה בכך שמצינו בבריייתא שרבי מאיר נחלק על רבי יוסי, והרי סוף סוף מן המשנה משמע שלא רבי מאיר בלבד חולק עליו

51. הוא הדין שהיה יכול לומר הלכה כרבי יהודה שהרי בדין זה שויין רבי יהודה ורבי יוסי, אלא מפני ש'רבי יוסי נימוקו עמו' לפיכך אמר הלכה כרבי יוסי, רש"י ביבמות.

מ-א

מי שהוציא וזהו

מ-א

קעא

לינשא אף בנשים דפשיטא לן שאינן מעוברות, והוא ניהו נמי האי תנא דמתניתין, שגזור אף על הארוסות — שאינן מעוברות — שלא יינשאו.

וכיון שביארנו שרבי מאיר הוא שנחלק עם רבי יוסי, מוכחנין מהא דרבי יוחנן דהוא גופיה לא סבר להני כללי:

שהרי אם לא כן תיקשי: למה לי לרבי יוחנן לפסוק ההלכה בהך משנה כרבי יוסי? ! והא אמרת — אתה, רבי יוחנן — רבי מאיר ורבי יוסי שנחלקו בכל מקום הלכה כרבי יוסי, והכא רבי מאיר הוא דפליג ארבי יוסי, וכדאמרן?!

אלא על כרחך ליתנהו להנך כללי, ולא אמרם רבי יוחנן מעולם; ואותם אמוראים שאמרו כן משמו, דברי עצמם הן [רש"י].

אף זו ליכא למימר:

שהרי, ומאי קושיא?

דלמא הוצרך לפרש הכא את ההלכה כדי לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל, דאמר: הלכה כרבי מאיר בגזרותיו.

כלומר: אף שבכל מקום שנחלקו רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, הני מילי כשנחלקו בהלכה, אבל בגזירותיו של רבי מאיר הלכה כמותו; וכיון דהכא נמי גזירה של רבי מאיר היא, אדרבה הוי לן למיפסק כרבי מאיר, להכי קא משמע לן רבי יוחנן שמכל מקום בגזירה זו אין הלכה כרבי מאיר אלא כרבי יהודה.

אלא, שמא תאמר, דהא דאמרינן ליתנהו להני כללי, הוא מהא:

דאמר רבי יוחנן גופיה בהא דתניא:

א. אסרו חכמים לשאת ולתת עם הנכרי ביום אידו [חגו, ואפילו שלשה ימים קודם חגו], שמא ילך ויודה לעבודת כוכבים ביום אידו.

ב. אבל הולכין ישראל ליריד של נכרים [שוק הנקבע ליום חג של עובדי כוכבים] ולוקחים מהן בהמה ועבדים ושפחות מפני שמכניסין לקדושה, וכן בתים שדות וקרמים מפני שממעיטין לנכרים מנכסיהם, אי נמי מפני ישוב ארץ ישראל [רש"י; והריטב"א פירש, שטעם כל אלו מפני שדברים אלו הם צריכים לו לתשמיש ביתו ואינם נמצאים לו אלא ביריד והוה ליה כדבר האבד, ובכי הא לא גזור, ושכך מוכח במסכת מועד קטן, וראה רש"י שם בדף יא.].

ג. וכותב שטרות [רש"י בעבודה זרה; ומשמע דאינו המשך לרישא ובכל שטרות מיירין] ומעלה אותם בערכאות שלהם ומחתים את דייניהם ואף שחשיבות הוא להם ויש לחוש שמא ילכו לעבודה זרה ויודו לה על הכבוד הזה, מפני שהוא כמציל מידן, שעל ידי שהעלה בערכאות שלהם יהיו לו עדים ומסייעין ולא יוכל העכו"ם לערער על המכירה [רש"י בעבודה זרה; ומרש"י במועד קטן משמע, שעיקר החידוש הוא שמותר לעשות כן אף ביום חגם, ומשום דביום זה יש לחוש שילכו ויודו לעבודה זרה, וביאר שם רש"י דהטעם דשרי הוא משום דהשתא הוא דמשכח להו, וליומא אחרינא לא].

ד. אם היה בהן — שאסור לו לצאת לחוץ לארץ [מפני שגזרו חכמים על טומאת ארץ העמים] — אפילו הכי התירו ואמרו: מטמא בחוץ לארץ כדי לדון ולערער עמהם, מפני

מ-ב

מי שהוציא והו

קעב מ-ב

והשתא מוכחינן דרבי יוחנן גופיה לא סבר להנהו כללי: שהרי, ולמה לי לרבי יוחנן לפסוק הלכה כרבי יוסי, והא אמרת רבי יהודה ורבי יוסי שנחלקו הלכה כרבי יוסי?

אלא על כרחך רבי יוחנן גופיה לא סבר להנהו כללי.

אמר אביי: אף זו אינה ראייה, שהרי, איצטריך לפרושי הכא דהלכה כרבי יוסי, ומשום דסלקא דעתך אמונא, הני מילי דהלכה כרבי יוסי היכא שנחלקו במתניתין, כיון שהמשניות מדויקות וידעינן וודאי מה הן דברי רבי יוסי, אבל בברייתא שיש לומר דילמא התחלפו דברי רבי יוסי בדברי רבי יהודה, אימא לא נקבע ההלכה לפי הני כללי, קא משמע לן שאף בברייתא איכא להני כללי [גאון יעקב על פי הרי"ף והרא"ש].

אלא מתוך שלא מצאנו סייעתא להא דאמר רב משרשיא דליתנייהו להני כללי, מפרשינן מילתיה דרב משרשיא, דחכי קאמר:

הני כללי לאו דברי הכל נינהו, דהא רב — דלעיל, שהוצרך לפסוק בדין עירוב ברגליו כרבי יהודה ולא סמך על הכלל שהלכה כרבי יהודה במקום שנחלק עם רבי מאיר — לית ליה הני כללי, [וכדאמרן לעיל דמהאי מילתא דרב מוכח דסבר דליתנהו להני כללי].

השמועה הבאה מתבארת על פי מה שנוטה יותר לפסוק ב"ביאור הלכה".

אמר רב יהודה אמר שמואל:

חפצי נכרי אין קונין שביתה.

שהוא כמציל מידם [שולחן ערוך].

וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך התירו ואמרו: מטמא בבית הקברות כדי לדון עמם.

ותמהינן לפרושי ברייתא: בית הקברות סלקא דעתך שיתירו חכמים, הא טומאה דאורייתא היא?

אלא הא דאמרינן "בית הקברות" היינו בבית הפרס שהוא שדה שנחרש בה קבר, שאינו אלא איסור דרבנן שחששו שמא התפזרו העצמות וכהן שיכנס שם יסיט את העצם ויטמא, והכא התירו לכהן להכנס שם כדי להציל מידם.

ומטמא נמי בחוצה לארץ ובבית הפרס כדי לישא אשה וללמוד תורה.

אמר רבי יהודה: אימתי שרי להטמא כדי ללמוד תורה, בזמן שאין מוצא ממי ללמוד מבלי שיטמא; אבל מוצא ממי ללמוד, לא יטמא.

רבי יוסי אומר: אף בזמן שמוצא ממי ללמוד, נמי יטמא וילך ללמוד מהרב שחפץ בו, לפי

שאיין מן הכל זוכה אדם ללמוד ולהבין את משנתו, שיש רב שמשנתו סדורה לו בפיו ושונה לתלמידיו דרך קצרה [רש"י].

ואמר רבי יוסי להוכיח כדבריו: מעשה ביוסף הכהן שהלך אצל רבו לצידן — ואף שהיא חוצה לארץ — כדי ללמוד תורה, לפי שלא מכל אדם זוכה ללמוד.

ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי שמותר להטמא אף שמוצא ממי ללמוד.

מ-ב

מי שהוציא והו

קעב מ-ב

והשתא מוכחינן דרבי יוחנן גופיה לא סבר להנהו כללי: שהרי, ולמה לי לרבי יוחנן לפסוק הלכה כרבי יוסי, והא אמרת רבי יהודה ורבי יוסי שנחלקו הלכה כרבי יוסי?

אלא על כרחך רבי יוחנן גופיה לא סבר להנהו כללי.

אמר אביי: אף זו אינה ראייה, שהרי, איצטריך לפרושי הכא דהלכה כרבי יוסי, ומשום דסלקא דעתך אמונא, הני מילי דהלכה כרבי יוסי היכא שנחלקו במתניתין, כיון שהמשניות מדויקות וידעינן וודאי מה הן דברי רבי יוסי, אבל בברייתא שיש לומר דילמא התחלפו דברי רבי יוסי בדברי רבי יהודה, אימא לא נקבע ההלכה לפי הני כללי, קא משמע לן שאף בברייתא איכא להני כללי [גאון יעקב על פי הרי"ף והרא"ש].

אלא מתוך שלא מצאנו סייעתא להא דאמר רב משרשיא דליתנייהו להני כללי, מפרשינן מילתיה דרב משרשיא, דחכי קאמר:

הני כללי לאו דברי הכל נינהו, דהא רב — דלעיל, שהוצרך לפסוק בדין עירוב ברגליו כרבי יהודה ולא סמך על הכלל שהלכה כרבי יהודה במקום שנחלק עם רבי מאיר — לית ליה הני כללי, [וכדאמרן לעיל דמהאי מילתא דרב מוכח דסבר דליתנהו להני כללי].

השמועה הבאה מתבארת על פי מה שנוטה יותר לפסוק ב"ביאור הלכה".

אמר רב יהודה אמר שמואל:

חפצי נכרי אין קונין שביתה.

שהוא כמציל מידם [שולחן ערוך].

וכשם שמתמא בחוצה לארץ כך התירו ואמרו: מתמא בבית הקברות כדי לדון עמם.

ותמהינן לפרושי ברייתא: בית הקברות סלקא דעתך שיתירו חכמים, הא טומאה דאורייתא היא?

אלא הא דאמרינן "בית הקברות" היינו בבית הפרס שהוא שדה שנחרש בה קבר, שאינו אלא איסור דרבנן שחששו שמא התפזרו העצמות וכהן שיכנס שם יסיט את העצם ויטמא, והכא התירו לכהן להכנס שם כדי להציל מידם.

ומתמא נמי בחוצה לארץ ובבית הפרס כדי לישא אשה וללמוד תורה.

אמר רבי יהודה: אימתי שרי להטמא כדי ללמוד תורה, בזמן שאין מוצא ממי ללמוד מבלי שיטמא; אבל מוצא ממי ללמוד, לא יטמא.

רבי יוסי אומר: אף בזמן שמוצא ממי ללמוד, נמי יטמא וילך ללמוד מהרב שחפץ בו, לפי

שאיין מן הכל זוכה אדם ללמוד ולהבין את משנתו, שיש רב שמשנתו סדורה לו בפיו ושונה לתלמידיו דרך קצרה [רש"י].

ואמר רבי יוסי להוכיח כדבריו: מעשה ביוסף הכהן שהלך אצל רבו לצידן — ואף שהיא חוצה לארץ — כדי ללמוד תורה, לפי שלא מכל אדם זוכה ללמוד.

ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי שמותר להטמא אף שמוצא ממי ללמוד.

מ-ב

מי שהוציא והו

מ-ב

קעג

כלומר: הא פשיטא שאין אומרים שיהיה אסור להוציאם מתחום בעליהם כשם שאנו אומרים בחפצי ישראל, שהרי לנכרי אין שביתה.

אלא, הא קא משמע לן שמואל: שאין קונים החפצים שביתה לעצמם שיהא אסור להוציאם מחוץ לתחום שלהם עצמם במקום ששבתו בו, "אלא כל אדם הנוטלן מוליכן כרגליו, כחפצי הפקר לרבנן" [ריטב"א].

ובר"ח כתב: שאם שאלן ישראל מן הנכרי מוליכן כרגליו, וראה לשון רש"י, ומה שכתב בגאון יעקב.

ומפרשין לה: למואן [לדעת מ] אמר שמואל הכי?

אילימא לרבנן, דסברי דחפצי הפקר לא קונים שביתה, ולדבריהם קאמר שמואל דאף חפצי נכרי לא קונים שביתה.

הרי הא פשיטא, **השתא חפצי הפקר דלית להו בעלים** ושייך שיקנו שביתה לעצמם אמרי רבנן **אין קונין שביתה, חפצי הנכרי דאית להו בעלים** שאין להם שביתה ו"סתם נכסים בתר בעלים גירי ולא עדיפי מיניה" [לשון הריטב"א], וכי **מיבעיא** למימר שלא יקנו שביתה לעצמן?!

אלא, אליבא דרבי יוחנן בן נורי — שסובר

שחפצי הפקר קונים שביתה לעצמן — הוא דקאמר שמואל.

והיינו דקא משמע לן שמואל: **אימר דאמר רבי יוחנן בן נורי** שהחפצים קונין שביתה לעצמם, **הני מילי בחפצי הפקר**, כיון דלית להו בעלים, אבל חפצי הנכרי דאית להו בעלים נגריים הם אחרי הבעלים שאין להם שביתה, ולפיכך לא קונים שביתה לעצמן.

מיתיבי: רבי שמעון בן אלעזר אומר:

השואל כלי מן הנכרי — שהוא בן עירו, ושבת הכלי בתחום אותה העיר — **ביום טוב**⁵³.

וכן המשאיל לו לנכרי בן עירו כלי מערב **יום טוב** — שאף הוא כשאר חפציו של הנכרי הוא, כיון ששואל לו, [ריטב"א] — ושבת בתחום העיר, והחזירו לו [הנכרי לישראל] **ביום טוב**.

וכן הכלים והאוצרות [כלומר: אוצרות של כלים] של הפקר [תוספות וראה לשון רש"י, ומה שכתבו עליו התוספות והריטב"א] **ששבתו בתוך התחום** של העיר.

כל אלו שאמרנו [ריטב"א] קונין הן שביתה בעיר, ולפיכך: **יש להן אלפים אמה לכל רוח** של העיר⁵⁴.

אלא רבים הם החולקים.

יעקב מבואר, דזה פשוט, דאם אליבא דרבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה — וכפי שאנו מפרשים ברייתא זו בגמרא — ודאי שאין הדבר תלוי בבעלים כלל אלא בחפץ עצמו, ראה שם; וראה גם בסוף תוספות ד"ה והכלים.

⁵⁴. כן הסיקו התוספות לענין כלי הפקר, ומשום

⁵³. ברש"י כתב: ששבת הכלי "אצל הנכרי", ומשמע לכאורה שאין די שיקנה הכלי שביתה במקום שהוא שם אלא אם כן היו אף בעליו הנכרי עמו, ותרתי בעינן, וצ"ע; אמנם בגאון

מ-ב

מי שהוציא וזהו

קעד מ-ב

כי מהו דתימא שחפצי הנכרי יקנו שביתה לעצמן במקום שהן [ואין תלוי במקום בעליהן הנכרי, כן היא נטיית הביאור הלכה; ויש חולקין, כמבואר שם] ומשום גזירה בעלים הנכרי אטו בעלים דישאל, שכשם שבבעלים ישראל יש לכלים דין שביתה, אף בנכרי יש להן שביתה [ואף דלא דמי, שכלי ישראל יש להן שביתה בעליהן, וכאן אנו דנין שיהיה להן שביתה לעצמן ואינן תלויין בשביתה בעליהן].

קא משמע לן שמואל דלא גזרינן, ואין קונים שביתה.

ורב הייא בר אבין אמר רבי יוחנן:

חפצי נכרי קונין שביתה לעצמן אפילו לרבנן, ואינו מעיקר הדין, אלא משום גזירה בעלים הנכרי, אטו בעלים דישאל.

הנהו דברי [אילים, ושל נכרים היו] דאתו ביום טוב על ידי נכרים מחוץ לתחום [רש"י; וכן מוכח בהמשך הסוגיא] למברכתא [שם מקום].

שרא לחו רבא לבני העיר מחוזא [כתב רש"י: שהיתה סמוכה למברכתא בתוך ארבעת אלפים אמה, ובאו ביום טוב על ידי עירוב. וצריך לומר בכונתו: שכן הוא האמת שמחוזא רחוקה ממברכתא יותר מתחומה של מחוזא; אבל לענין האמור כאן אין צריך לזה, ואפילו היתה קרובה מחוזא למברכתא שייך כל האמור כאן] למיזבן מינייהו את הדיכרי, ולהביאם ביום טוב למחוזא, ואף על פי שמחוץ לתחום הביאום הנכרים, [ונמצא שיצאו האילים חוץ לתחום מקום שביתתם] ואסור להזיזם חוץ לארבע אמותיהם [רש"י].

וכן נכרי שהביא פירות לעיר מחוץ לתחום העיר, כיון שקנו הפירות שביתה במקומם נמצא שיצאו חוץ לתחום שלהם, והרי זה הישראל לא יזיזם ממקומן שהוא ארבע אמותיהם, וככל מי שיצא חוץ לתחום שאין לו אלא ארבע אמות.

הרי למדנו מברייתא זו שחפצי הנכרי קונים שביתה, והשתא תיקשי ארב יהודה אמר שמואל:

אי אמרת בשלמא, קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי נכרי קונים שביתה, הא ברייתא מני, רבי יוחנן בן נורי היא [כלומר: רבי שמעון בן אלעזר שאמר בברייתא שחפצי הנכרי קונין שביתה אליבא דידיה הוא דאמר, רש"י].

אלא אי אמרת קסבר רבי יוחנן בן נורי נמי שחפצי הנכרי אין קונין שביתה, אם כן הא ברייתא שסוברת שחפצי הנכרי קונין שביתה, מני היא? לא רבי יוחנן בן נורי ולא רבנן, שהרי שניהם סוברים שחפצי הנכרי לא קונין שביתה?!

ומשנינן: לעולם — כדקאמרת — דקסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה, וברייתא זו כרבי יוחנן בן נורי היא; ומיהו, שמואל דאמר חפצי הנכרי אינן קונין שביתה לאו כרבי יוחנן בן נורי אמרה וכדקא סלקא דעתין, אלא כרבנן היא.

ודקאמרת להקשות, דאי לרבנן קאמר שמואל פשיטא, [שהרי אפילו חפצי הפקר אינם קונים שביתה, וכל שכן חפצי הנכרי שיש להן בעלים]!?

לא קשיא.

מ-ב

מי שהוציא אורח

מ-ב קעה

אמר ליה רבינא לרבא: מאי דעתיך שהתרת,
אף שהוא חוץ לתחום שביתת האילים?

האם משום דאמר רב יהודה **אמר שמואל:**
חפצי נכרי אין קונין שביתה?

והא, כל היכא שנחלקו **שמואל ורבי יוחנן**
הלכה כרבי יוחנן, והכא נמי רבי יוחנן חולק
על שמואל, שהרי **אמר רבי חייא בר אבין**
אמר רבי יוחנן, חפצי נכרי קונין שביתה,
ומשום גזירה **בעלים נכרי אטו בעלים**
דישראל, ואמאי התרת כשמואל במקום
שרבי יוחנן חולק עליו?!

הדר אמר רבא [חזר בו ואמר]: נהי שבני
מחוזא אסורים לקחת את האילים לעירם כי
הלכה שחפצי נכרי קונים שביתה, **ליזדבנו**
[יימכרו האילים] **לבני מברכתא** ויהא מותר
להם לטלטל בכל העיר, ואף שהאילים
נמצאים חוץ לתחום המקום שהיו בו בכניסת
שבת — מותרים הם בטלטול לבני
מברכתא.

ומשום: **דכולה מברכתא** שכל העיר
מברכתא כיון שהיא מוקפת מחיצות —
לגבי דידהו דאילים **כארבע אמות** בלבד
דמיא, והרי דין האילים כדין אדם שיצא חוץ

לתחומו, שאף שאינו מותר להלך חוץ
לארבע אמות, אם נמצא הוא במקום מוקף
מחיצות — מותר להלך בתוך כל השטח
המוקף מחיצות, וכפי ששינונו בריש פירקין
לדעת רבן גמליאל, שהלכה כמותו וכדאמר
רב לעיל דף מב.:

תני רבי חייא:

חרם [חריץ מלא מים, תוספות ושולחן
ערוך; וראה היטב בדברי רש"י הצריכין
ביאור] **שנמצא בין תחומי שבת** של שני
ערים שהמרחק ביניהם הוא ארבעת אלפים
אמה, חציו של חרם בתחום עיר זו וחציו
בתחום חברתה, אסור למלאות הימנה ביום
טוב, מפני שהמים ששבתו בתחום עיר אחת
קנו להן את שביתה העיר שיש לה אלפיים
אמה לכל רוח של העיר [וכשנמצאים בסוף
תחום העיר אסור להזיזן אלא לצד העיר],
וכיון שהמים ששבתו בתחום של זו
מתערבין עם המים שבתחום חברתה ויוצאין
חוץ לתחומן, אסור להזיזן ממקומן
[רש"י⁵⁵].

ולפיכך אם בא למלאות הימנה ביום טוב,
צריך שיהיה באמצעו של חרם מערב יום
טוב

55. כבר תמהו: למה צריך רש"י לומר שהיה
החרם עומד בין תחומי שני עירות, וטעם
האיסור משום שהמים שבתחום עיר אחת קונין
שביתה כשביתה העיר; והרי אפילו אם נאמר
שאינ המים קונין שביתה כשביתה העיר, אלא
יש להן שביתה בפני עצמן ומוליכין אותן
אלפיים אמה ממקומן נמי איכא לפרושי לדברי
הגמרא, וכגון שהחרם עומד בסוף תחומה של
עיר אחת, וחציו חוץ לתחום העיר, ונמצא, שאי

דכל שהוא בעיר אף שאינו של בני העיר נגרר
הוא אחרי העיר ויש לו תחום העיר, וכמו שכתב
גם רש"י לקמן בסוף העמוד; וכיון שחפצי
הנכרי כחפצי הפקר הן וכמו שכתב בגאון יעקב,
אם כן גם כלי הנכרי ששבתו בעיר יש להן
אלפיים אמה לכל רוח של העיר, כן נראה
לכאורה. וראה לשון התוספות סד"ה והכלים,
וראה היטב ריטב"א ולשון רש"י.

ממ-א

מי שהוציאוהו

קעו ממ-א

אלא שמא נאמר, דהיינו טעמא דמחייך עליה:

משום דתניא: נהרות המושכין ומעיינות הנובעין כיון דניידי בשעת כניסת השבת שהוא זמן קנית השביתה, אינן קונין שביתה כלל, ולפיכך: **הרי הן כרגלי כל אדם** שמילא מהן [מוליכין אותן לכל מקום שהממלא יכול לילך].

וכיון שהמים שבחרם ניידים בכניסת השבת, הרי לא קנו שביתה, ואמאי צריך מחיצה של ברזל להפסיקו?!

הא נמי לא אפשר.

שהרי: **ודלמא** במים **מכונסין** ועומדים במקומם בשעת כניסת שבת מיירי רבי חייא, וקנו שביתה, ולכך הצריך מחיצה.

אלא שמא נאמר, דהיינו טעמא דמחייך עליה: **משום דקתני** רבי חייא: **צריך מחיצה של "ברזל" להפסיקו.**

והכי קשיא ליה: **מאי שנא** מחיצה של קנים דלא מהני, על כרחך משום דבמחיצת קנים עיילי בהו **מאי** [עוברין המים] בין קנה לחבירו.

"מחיצה" ביניהם מותר למלאות אף אם עוברים המים. וכפירוש זה משמע ברש"י ריש עמוד א', שכתב: שדי במחיצה של עשרה טפחים; ומיהו צריך ביאור מה לי מחיצה של ברזל מה לי מחיצה של קנים?!

57. ראה היטב בריטב"א ביאור לשון הגמרא שהוסיפה ענין חומרא וקולא. ובהבנת דבריו ראה היטב סוגיא דלעיל מה, ב, ומו, א,

מחיצה של ברזל להפסיקו! ויש לפרשו בשני אופנים:

א. שעל ידי כן לא יעברו המים מכאן לכאן ובטל החשש מעיקרו.

ב. שאין צריך לבטל מציאות העברת המים, אלא די ב"מחיצה" המבדלת בין מים למים.⁵⁶

מחייך עליה — דרבי חייא — **רבי יוסי בר חנינא.**

ומפרשינן: **מאי טעמא קא מחייך רבי יוסי בר חנינא?**

אילימא היינו טעמא דמחייך:

משום דרבי חייא תני לה להאי דינא שקונין המים — ששל הפקר הן — שביתה **כרבי יוחנן בן נורי** [דסבר: חפצי הפקר קונין שביתה] **לחומרא**, ואילו **איהו רבי יוסי בר חנינא סבורא ליה כרבנן ולקולא**, שחפצי הפקר לא קונים שביתה?⁵⁷

זה אי אפשר.

שהרי: וכי **משום דסבר** רבי יוסי בר חנינא כרבנן לקולא, **מאן דתני לחומרא מחייך עלה?**!

אפשר להביא המים שבחצי העומד חוץ לתחום העיר אל תוך העיר מפני שהוא חוץ לתחומן של המים, ולפיכך צריך מחיצה של ברזל להפסיקו; ראה בזה בתוספות ובמהרש"א, בריטב"א ובהערות על הריטב"א.

56. כעין זה מצאנו לקמן דף פו. בבור שעומד בין שתי חצירות, שאף שאסור להוציא מים מחצר של חבירו לחצר שלו, מכל מקום אם עשו

מח-א

מי שהוציא וזהו

מח-א

קעז

אף דברי הגמרא האלו יש לפרשם בשני אופנים:

א. שמתוך שעוברים המים לא הועילה המחיצה ולא כלום.

ב. שעל ידי שמתערבין המים בטל שם "מחיצה" [דומה לבקיעת גדיים המבטלת שם מחיצה].

ואם כן, שרבי חייא גופיה חייש לערובי מיא, ומתוך כך לא די במחיצה של קנים, הרי לא הועיל רבי חייא בתקנתו שהצריך מחיצה של ברזל.

שהרי: מחיצה של ברזל נמו עיילי בהו מוא, עוברין המים מתחתיה של מחיצה, שהרי סתם "מחיצה" של עשרה טפחים היא ואינה מגעת עד קרקעית החרם, ואפילו אם מגעת לקרקעית החרם אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה, [רש"י], ואם כן אף מחיצה של ברזל לא תועיל!?

הא נמי לא אפשר לפרש בטעמו של רבי יוסי ברבי חנינא דמחייך עליה.

שהרי: ודילמא הא דאמר רבי חייא "צריך מחיצה של ברזל" כוונתו היתה שהיה צריך מחיצה שלימה שאין עוברים המים תחתיה, וכיון שאף במחיצת ברזל עוברים המים אין לו תקנה לחרם זה.

[לפי מה שכתב רש"י דלשון מחיצה משמע עשרה טפחים בלבד, צריך לומר בכוונת הגמרא: דאפשר "מחיצה" לאו דוקא, אלא סתימה גמורה של ברזל שאין עוברין המים תחתיה]

58. זה לשון הריטב"א: דלהכי אחיך עליה,

אלא מסיקה הגמרא, דהיינו טעמא דמחייך עליה:

דרבי חייא סבר שהיה צריך מחיצה שתעצור את המים לגמרי, ועלה הוא דמחייך דלא בעינן, ומשום דקל הוא שהקילו חכמים במים.

ובדאמרינן גבי ההיא בעיא דרבי טבלא:

דבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה [שדרך להיות בה מחיצות תלויות, רש"י לעיל דף יב.].?

אמר ליה רב: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים, כי קל הוא שהקילו חכמים במים ולא בחורבה!

ואף כאן יש לפרש דברי הגמרא בשני אופנים:

א. השתא מחדשת הגמרא שאין צריך להפסיק זרימת המים מהכא להתם, אלא קל הוא שהקילו חכמים במים שדי ב"מחיצה".

ב. הכי קאמר: כיון שלמדנו מדברי רב שהמחיצה התלויה מתרת במים [ולאו דוקא בתחומין], ממילא משמע דמה דעריכי מיא מתחת למחיצה אינו מבטל שם מחיצה, וכיון דאף לרבי חייא פשוט הוא לו שאין צריך אלא תורת "מחיצה", אלא שחשש לביטולה על ידי עירוב המים, שפיר מחייך עליה שהרי חזינן שאין חוששין לזה⁵⁸.

שנינו במשנה:

משום דרבנן הקלו במים "להפסיקם" אפילו

מח-א

מי שהוציא וזהו

קעה מח-א

שהרי לדעת רבי יהודה לעולם אינו מהלך אלא אותן ארבע אמות שברר לו.

תניא נמי הכי: היוצא חוץ לתחום יש לו שמונה על שמונה אמות, **דברי רבי מאיר.** והן הן דברי חכמים שבמשנתנו.

ואמר עוד רבא בביאור מחלוקתן של רבי יהודה וחכמים:

מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי יהודה, אינה אלא בשיעור ארבע אמות שיש ליוצא חוץ לתחום, שאם רצה להלך נחלקו בו עד היכן מהלך.

אבל אם רצה לטלטל חפצים במקום שהוא נמצא בו מחוץ לעיר, שהיא כרמלית [ריטב"א] ויש בהעברתן בה ארבע אמות משום איסור "מעביר ארבע אמות", **דברי הכל** בין חכמים ובין רבי יהודה מודים:

ארבע אמות [לכאורה לאו דוקא, שהרי בהעברת ארבע אמות בצמצום יש משום "מעביר ארבע אמות"; אלא הכוונה עד ארבע אמות ולא עד בכלל] **אין!**

מותר לו להעביר [ואם רוצה מעביר פעם לרוח זו ומחזיר, ופעם לרוח זו ומחזיר].

אבל **טפי** מארבע אמות, כגון שעומד החפץ

מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי רבי יוחנן בן נורי.

וחכמים אומרים: אין לו אלא ארבע אמות.

רבי אליעזר אומר: והוא באמצען.

רבי יהודה אומר: לאיזה רוח שירצה ילך:

ומקשינן: והרי **רבי יהודה** שאמר: שארבע האמות הן לצידיו ובורר הוא לו ארבע אמות בכל רוח שירצה, **היינו תנא קמא**, חכמים שאמרו: אין לו אלא ארבע אמות, שהרי אף לשיטתם הוא כן, ובמה נחלקו? ⁶⁶⁵⁸

אמר ביאר רבא דבהכי פליגי:

חכמים שאמרו: אין לו אלא ארבע אמות, ארבע אמות מכל רוח הוא שאמרו, בדומה לשיעור אלפיים אמה — שאמר רבי יוחנן בן נורי ועליו נחלקו — שנותנין לו אותן לכל רוח [על פי תוספות], והרי זה מהלך בתוך שטח רבוע של שמונה אמות על שמונה אמות.

ושיעור זה של **שמונה על שמונה** הוא **דאיכא בינייהו** בין חכמים לרבי יהודה,

הקלו אבל בכל מים הקלו והיינו דמייתי ההיא דרבי טבלא; וראה מה שכתב במאירי, בביאור סוגיא זו.

58*. ראה בתוספות שהאריכו לבאר מהיכן דייקה הגמרא שחכמים סוברים כרבי יהודה וחלוקים על רבי אליעזר, אף שיש לכאורה לפרש המשנה באופנים אחרים.

במחיצה תלויה שאין בה אלא עשרה טפחים והמים מתערבין למטה, ואם כן האיך נצריך שתהא המחיצה ההיא של ברזל הא ודאי חוכא. ובודאי דרבי חייא שפיר ידע דמחיצה תלויה מתרת במים גבי גוזטרא דהא מתניתין היא לקמן "בור שבין שתי חצירות וכו', אלא דרבי חייא סבר שלא הקלו אלא בהוא בלחוד ותלמודא מוכח מההיא דרבי טבלא דבחורבה הוא דלא

מח-א

מי שהוציא אהו

מח-א

קעט

מצידו האחד בסוף ארבע אמות, ובא להעבירו שמונה אמות עד סוף ארבע אמותיו שמצידו השני, לא יעבירם, ואף שלא הוציאם מחוץ לשטח הרבוע של שמונה אמות על שמונה אמות שמסביביו⁵⁹.

השמועה הבאה הדנה בענין "ארבע אמות" פירשה ה"גאון יעקב" שאינה דנה אלא בדין ארבע אמות של תחומין, ולא בדין מעביר ארבע אמות ברשות הרבים. אמנם ראה בבית יוסף וב"ח סימן שמ"ט שהביאו מסוגיא זו לענין מעביר ארבע אמות ברשות הרבים.

והני ארבע אמות שמותר להלך מי שיצא חוץ לתחומו, היכא כתיבא בתורה?⁶⁰

ומפרשת הגמרא מקור דין זה:

כדתניא: כתיב, שאמר משה לאותם אנשים שיצאו מן העם ללקוט מחוץ לתחום [טור, הובא במשנה ברורה]: "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי", ודרשוהו חז"ל:

שבו — אתם שיצאתם חוץ לתחום — במקומכם שהוא כשיעור תחתיו של אדם, כדמפרש ואזיל. ואל יצא איש — מאלה שלא יצאו חוץ לתחום — ממקומו אל מחוץ לתחום, [ביאור הלכה].

[וכמה הוא שיעור תחתיו]? ארבע אמות, שהרי:

א. גופו בשכיבה תופס מקום של שלש אמות.

ב. ואמה נוספת כדי שיוכל לפשוט ידיו ורגליו.

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

א. גופו בשכיבה תופס מקום של שלש אמות.

ב. ואמה נוספת כדי שאם ירצה יטול [כשהוא שוכב] הפין המונח מתחת מרגלותיו [אחרי רגליו], ומניח אותו החפץ תחת מראשותיו [אחרי ראשו].

ומפרשינן: מאי איכא בינייהו — דרבי מאיר ורבי יהודה — לענין הלכה?

איכא בינייהו: ארבע אמות שאמרו חכמים לענין תחומין, מצומצמות [עצבות, ראה לעיל ד, א] הן, שמשערין את ששת טפחיה של כל אמה באצבעות מדובקות זו לזו; או

השמונה אמות, קא משמע לן

60. פירש בגאון יעקב: שסוגיא זו כרבי מאיר ורבי יהודה היא, הסוברים שאיסור תחומין הוא מדאורייתא, ולכן הוא דבעי הגמרא היכא כתיבא בתורה הני ארבע אמות. ואמנם ראה בריטב"א בסוגיא דלקמן נא, א, ששאלו בגמרא: "הני אלפים אמה — של תחומין — היכן כתיבן",

59. ביאר הריטב"א: שאם היה עומד ברשות הרבים, לא היה עולה על דעתנו שיהיה מותר להעביר יותר מארבע אמות. ודברי הגמרא לא נצרכו אלא למי שהיה עומד מחוץ לתחום העיר בכרמלית שאיסור העברת ארבע אמות בה אינו אלא מדרבנן, וסלקא דעתך אמינא כיון שהתירו לו חכמים להלך שמונה אמות, יחשב הכל מקום אחד ויתירו אף את הטלטול באותם

מח-א

מי שהוציא אהו

קפ מח-א

שהיתה בבית המקדש **יהבינן ליה** להלך? שכך שנינו, שהיו בבית המקדש על השער המזרחי במקום הנקרא שושן הבירה שני מקלות מדה אורכן אמה, שבהן היו מודדין אמות במקדש, ואותן אמות בינוניות היו כאמתו של משה.

הוסיף רבי משרשיא ואמר לו לבנו, לישא וליתן עם רב פפא בדרך ממה נפשך:

אם אמר [יאמר] לך רב פפא בתשובתו לשאלתך: **אמות של קדש יהבינן ליה**.

השיבהו: אם כן אדם הגדול כעוג מלך הבשן שיצא מתחומו מה תהא עליו, וכי לא יזוז ממקומו?!

ויש לפרש תמיהת הגמרא בשני אופנים:

א. שהיא לדעת הסוברים שארבע אמות שיש לו ליוצא חוץ לתחום כוללות את מקום גופו, ואם כן ענק זה אינו יכול לזוז אפילו כחוט השערה.

ב. שהיא לדעת הסוברים שמודדין לו ארבע אמות לבד מקום גופו, שהרי סוף סוף שיעור תזוזתו מועטת, ואין נראה שיהא אסור לזוז.

והיה **אם אמר** לך רב פפא בתשובתו: **באמה** דידיה של היוצא מתחומו **יהבינן ליה**.

אימא ליה [השיבהו]: אם כן **מאי טעמא לא קתני לה** אף להאי דינא דארבע אמות **גבי** [יחד עם] שאר מידות ששיעורם חכמים

מותר להלך ארבע אמות מרווחות [שוחקות], שמשערין את ששת טפחיה באצבעות שיש ריוח ביניהן, [נתבאר על פי גאון יעקב].

דעת רבי יהודה: אין לו אלא ארבע אמות מצומצמות, כשיעור גופו שהוא שלש אמות מצומצמות, וכדי שיעור נטילת חפץ שהוא אמה מצומצמת.

דעת רבי מאיר: יש לו ארבע אמות מרווחות, כי שיעור פישוט ידיו ורגליו למעלה מאמה הוא, ועולה שיעור גופו עם שיעור פישוט ידיו ורגליו לכדי ארבע אמות מרווחות⁶¹.

אמר ליה רב משרשיא לבריה: כי עיילת לקמיה דרב פפא בעי מיניה, [כשתכנס אצל רב פפא, שאל ממנו את השאלה הבאה]:

ארבע אמות שאמרו חכמים לענין תחומין, כיצד משערין אותן?

האם: **באמה דידיה** [באמת ידו של היוצא מתחומו] **יהבינן ליה** להלך, ומותר לילך ארבעה פעמים שיעור אמת ידו כפי מה שהיא, ונמצא שאין שיעור הילוכו של הגדול בגופו שוה לשיעורו של הננס בגופו. [ואמנם, מי שהוא ננס באמתו ואדם בינוני הוא בגופו, משערין לו באמה בינונית, כדלקמן].

או באמת ידו של אדם בינוני — ששיעורה ששה טפחים — משערין לכל אדם, וכשיעור ארבע אמות **באמה של קדש**

דרך זו.

61. כן פירש רש"י; ויש מן הראשונים שפירשו

ופירשה הריטב"א אף למאן דאמר תחומין דרבנן הן, ולענין אסמכתת חז"ל לאיסור תחומין; ואפשר, דאף כאן יש לפרש שאלת הגמרא על

מח-א

מי שהוציאוהו

מח-א קפא

באדם, כגון: השותה מלא לוגמיו ביום הכפורים, שאמרו עליהם במשנה: יש מידות התלויות באדם, שאמרו חכמים לשערם: **הכל לפי מה שהוא אדם**, שאם ננס הוא אין שיעורו שוה לזה של הגדול, ובאותה משנה פורטו המידות המשתערות כן, ואילו ארבע אמות ליוצא חוץ לתחום לא נשנה שם; ואם אף ארבע אמות אלו באמות שלו הן משתערות, אמאי לא נשנה אף זה באותה משנה?!

כי אתא בריה דרב מרשיא לקמיה דרב פפא ופלפל ככל אשר ציוהו אביו.

אמר ליה רב פפא:

א. **אי דייקינן כולא האי** כדקדוקים אלו שלך בכל מקום בש"ס, לא היינו יודעים לתרצן, ומתוך כך **לא הוי תנינן** כלל. ללמדך: לבל תדקדק כל כך!

ב. אמנם בנדון דידן יש לי להשיב: **לעולם באמה ידידיה יהבינן ליה להלך, ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני** להאי דינא דארבע אמות **גבי יש שאמרו** הכל לפי מה שהוא אדם, לאו קושיא היא, כי משום **דלא פסיקא ליה**, כלומר: לפי שאין משערין בכל אדם באמתו שלו לפיכך לא קתני לה, שאין התנא שונה אלא אותן מידות המשוערות בכל אדם לפי מה שהוא אדם.

משום דאיכא [שהרי יש] אדם בינוני במידת גופו **וננס באבריו** כלומר: אמתו קטנה

ואינה יחסית למידת גופו, שאין משער באמתו אלא באמת אדם בינוני, ומשום שאין די לתת לגופו הבינוני שיעור הילוך המשתער לפי אמתו הקטנה⁶².

שנינו במשנה: **היו היוצאים חוץ לתחום שנים, מקצת מארבע אמותיו של זה בתוך [מקצת] אמותיו של זה**, מביאין ואוכלין באמצע וכו'.

היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן, הוא [האמצעי] מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה.

אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה, לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, עירבו שתים עם האמצעית היא מותרת עמהן והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו:

ומפרשינן: **למה ליה לרבי שמעון למימר למה הדבר דומה, כלומר: מה ענין לו לרבי שמעון לומר את המשל הזה [ריטב"א]?**

ומפרשת הגמרא:

לפי שנחלקו רבי שמעון וחכמים באותן שלש חצירות:

דעת חכמים: אף שמעיקר הדין היא מותרת עמהן והם מותרות עמה, גזרו חכמים ואסרו, שמא יבואו בני החיצונות לטלטל מחצר חיצונה אחת לחברתה.

62. כן פירש רש"י בטעם הדין שנותנים לו לננס ארבע אמות בינוניות; והר"ח כתב: משום שאין ארבע אמות שלו שוות לשיעור "תחתיו" שהיא לפי מידת גופו, וראה בריטב"א.

מחלוקתם בהיפוך; ויש בזה נפקא מינה לענין פסק, לפי מה דקיימא לן: רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה.

קכב מ-מ

מי שהוציאוהו

מ-מא

דעת רבי שמעון: שאין חוששין לכך. ודברי רבי שמעון שבמשנתנו נאמרו כהוכחה לשיטתו:

שהרי אף בנידון האמור במשנתנו בשלשה אנשים שהאמצעי מובלע ביניהן, וכגון שהמרחק בין שני היוצאים החיצוניים הוא שמונה אמות, וביררו להן החיצוניים את ארבע אמותיהן זה בצד זה, וארבע אמותיו של האמצעי חופפות עם של חבריו: שתי אמות חופפות עם של העומד לימינו ושתי אמות עם של העומד לשמאלו; אף שמעיקר הדין האמצעי מותר עם החיצונות באותן שתי אמות שהוא משותף עם כל אחד מהם, יש לחוש שמא יבואו החיצוניים להוציא את כליהם ממקום שביתתו המיוחד לכל אחד מהם למקום שביתתו של חברו.

והואיל ובנידון משנתנו כולי עלמא מודו שהאמצעי מותר עם כל אחד מהם, ואין אוסרין משום גזירה זו, **הכי קאמר** והוכיח **לחו רבי שמעון לרבנן**:

מכדי [והרי] **למה הדבר דומה, לשלש הצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, ואם כן**:

מאי שנא התם — גבי שלש חצירות — **דפליגיתו** [שחולקים אתם עלי] ואוסרים, **ומאי שנא הכא** — גבי שלשה אנשים — **דלא פליגיתו** [שאינן אתם חולקים ואוסרים] ומודים אתם שאין חוששין לגזירה זו?!

ומפרשין טעמייהו **דרבנן** דפליגי גבי חצירות — ואסרו, ולא פליגי גבי יוצאין חוץ לתחום — והתירו:

התם — גבי שלש חצירות — יש מקום לחוש שמא יבואו בני החיצונות להוציא מחצר חיצונה אחת לחברתה דרך החצר האמצעית, כיון **דאושוי דיורין** [רבים הדיירים בחצירות] ולא ידעו כולן להזהר מלהוציא.

הכא — גבי שלשה אנשים שיצאו לחוץ לתחום — **הרי לא אוושוי דיורין** [אין הדיירין מרובין] כלומר: אין הנידון אלא באנשים יחידים, ויכולין האנשים החיצוניים להזהר מלהוציא ממקום שביתתו של זה למקום שביתתו של חברו.

שנינו במשנה: **משל למה הדבר דומה, לשלש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, עירבו שתיים עם האמצעית, היא מותרת עמהן והם מותרות עמה, ושתיים החיצונות אסורות זו עם זו**:

שתי חצירות הרוצות לערב זו עם זו, גובים בני החצר האחת עירוב מכל הדיורין, ונותנים אותו באחד מהבתים שבחצר השניה; ועל ידי זה נחשבים בני שתי החצירות כאילו היו דרים כולם באותו בית בו נתנו את העירוב, וכאילו אין כאן דיורין חלוקין כלל אלא שסמוכים על שולחן אחד [ריטב"א] וכל רשות החצירות על בתיה כאילו מיוחדת היא לאותו בית שהרי כולם דרים באותו בית, [רש"י לקמן מט, א].

ונמצא המוציא מכל בית שבשתי החצירות — לחצירות או לבתים שבהן, אין זה מוציא מרשות של זה לרשות של אחר אלא לאותה רשות הוא שמוציא.

קא סלקא דעתין: שגבו בני כל חצר חיצונה עירוב מכל בני החצר, והניחוהו בבית

מ-ב

מי שהוציא וזהו

מ-ב

קפג

שבחצר האמצעית, נדהא מסתמא כיון שעירבו כולם עם האמצעית באמצעית הניחו עירובן, שכן דרך מערבי חצרות דעלמא, כשבאין לערב שנותנין עירוב כולם באחד מן הבתים, ריטב"א ועל ידי זה נחשבים בני החצר החיצונה האחת כאילו היו דרים בבית שבחצר האמצעית, והותרו לטלטל מזו לזו; וכן עשו גם בני החצר החיצונה השניה.

ולפיכך תמהינן: **ואמאי** שתיים החיצונות אסורות זו עם זו?!

והרי: **כיון דערבי לחו חיצונות בחדרי אמצעית** על ידי שנתנו עירובן בבית שבחצר האמצעית, נעשו בני כל החצירות כאילו היו דרים בבית שבחצר האמצעית, **והויא לחו** כולהו חצירות כחדא חצר המיוחדת לאותו בית, ומותרות אף החצירות החיצונות זו בזו.

אמר רב יהודה לשנויי:

משנתנו מיירי שלא היה עירוב החיצונות עם האמצעית על ידי שנתנה כל חצר חיצונה את עירובה באמצעית, אלא כך הוא שעירבו:

כגון שגבו בני החצר האמצעית שני עירובין מבני החצר, ונתנה אמצעית עירובה האחד בבית שבחצר זו, **ועירובה השני** בבית שבחצר זו; נמצא שאין כל החצירות מיוחדות לבית אחד, אלא החצר החיצונה האחת עם האמצעית מיוחדות לבית שבחצר החיצונה, והחצר השניה החיצונה עם החצר האמצעית מיוחדות לבית שבחצר החיצונה השניה.

ולפיכך: מותר לטלטל מהחצר האמצעית

לכל חצר חיצונה, שהרי הן רשות אחת; אבל אסור לטלטל מחצר חיצונה אחת לשניה, שהרי שתי רשויות הן.

ורב ששת אמר לשנויי:

אפילו תימא שהיה עירוב החיצונות עם האמצעית על ידי שנתנו בני החצירות החיצונות עירובן באמצעית, לא נעשו שתי החצירות החיצונות רשות אחת, דמשנתנו מיירי:

כגון: שנתנוהו — בני כל חצר חיצונה — לעירובן

בשני בתים נפרדים בחצר האמצעית; ואין מ-ב עירוב מועיל אלא אם כן נתנו כל המשתתפים בעירוב את עירובן באותו בית, ולכן לא נעשו שתי החצירות החיצונות רשות אחת, שהרי עירובן בשני בתים הוא שמונח.

ותמהינן: **כמאן** כדעת מי הוא זה שאמר רב ששת שעירוב המונח בשני בתים אינו מועיל?! וכי **כבית שמאי** הוא שאמרה רב ששת?!

דתניא:

חמשה בני חצר אחת — הבאים לערב את חצירם כדי לטלטל מביתו של כל אחד לחצר המשותפת — **שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים** — חלק מבני החצר בכלי אחד והיתר בכלי שני — ונתנוהו בבית אחד מבתי החצר:

בית שמאי אומרים: אין עירובן עירוב.